

SABAHATTİN ALİ

Yeni Dünya

DESTEK YAYINLARI: 1066
EDEBİYAT: 327

SABAHATTİN ALİ / YENİ DÜNYA

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Yelda Cumalıoğlu
Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşun
Yayın Koordinatörü: Özlem Esmergül
Editör: Devrim Yalkut
Kapak Tasarım: İlknur Muştu
Sayfa Düzeni: Cansu Poroy
Sosyal Medya-Grafik: Tuğçe Budak - Mesud Topal

Destek Yayınları: Şubat 2019
Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN 978-605-311-543-4

© Destek Yayınları
Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul
Tel. (0) 212 252 22 42
Faks: (0) 212 252 22 43
www.destekdukkan.com
info@destekyayinlari.com
facebook.com/DestekYayinevi
twitter.com/destekyayinlari
instagram.com/destekyayinlari

Deniz Ofset – Nazlı Koçak
Sertifika No. 40200
Maltepe Mahallesi
Hastane Yolu Sokak No. 1/6
Zeytinburnu / İstanbul

SABAHATTİN ALİ

Yeni Dünya

İÇİNDEKİLER

Yazar Hakkında / 7

Asfalt Yol / 9

Hanende Melek / 20

Çaydanlık / 32

Ayran / 43

Isıtmak İçin / 54

Uyku / 67

Selam / 79

Bir Mesleğin Başlangıcı / 91

Bir Konferans / 100

Yeni Dünya / 104

İki Kadın / 123

Sulfata / 134

Hasanboğuldu / 147

Yazar Hakkında

Sabahattin Ali, 25 Şubat 1907'de bugün Bulgaristan sınırları içinde kalan Gümölcine'nin Eğridere köyünde doğdu. Öğrenimini Balıkesir ve İstanbul Muallim Mektebi'nde yaptı. Yozgat'ta öğretmenliğe başladı. Maarif Vekâleti'nin açtığı sınavı kazanarak Almanya'ya eğitime gitti. Potsdam ve Berlin'de öğrenim gördü. Yurda dönüşünde Aydın'daki bir ortaokulda Almanca öğretmenliğine atandı. Bu görevdeyken okulda "yıkıcı propaganda" yapmak suçlamasıyla 3 ay tutuklu kaldı. Konya'ya atandı. 1932'de okuduğu bir şiirde Mustafa Kemal Atatürk'ü eleştirdiği suçlamasıyla yine gözaltına alındı. Sinop ve Konya cezaevlerinde bir yıl yattı. Cumhuriyet'in 10. yılı nedeniyle çıkan aftan yararlanarak salıverildi. Maarif Vekâleti Talim Terbiye Dairesi'nde, Neşriyat Müdürlüğü'nde çalıştı. Ankara'da Almanca öğretmenliği, Ankara Devlet Konservatuvarı'nda çevirmenlik, öğretmenlik, dramaturgluk yaptı. 1945'te bakanlık emrine alındı. 1946'da işsiz kaldığı dönemde Aziz Nesin'le birlikte *Markopaşa* dergisini çıkarmaya başladı. Yayın yoluyla hakaret suçlamasıyla 3 ay hapse mahkûm edildi. Serbest kalınca bir kamyon alarak taşımacılığa başladı. Sürekli izlenmekten, yargılanmaktan tedirgin olduğu için yurtdışına kaçmaya karar verdi. Kırklareli üzerinden Bulgaristan'a geçmek istedi. 2 Nisan 1948'de yurtdışına çıkmak için anlaştığı, kendisine

kılavuzluk yapan Ali Ertekin tarafından, Bulgaristan sınırı yakınlarında Sazara köyü civarındaki ormanda öldürüldüğü iddia edildi. Mezarının nerede olduğu bilinmiyor.

Sabahattin Ali'nin eserlerinin tümü çağdaş dillerin hemen hemen hepsine çevrilmiş, dünyanın en seçkin yayınevleri tarafından yayımlanmıştır.

Roman:

Kuyucaklı Yusuf (1937)

İçimizdeki Şeytan (1940)

Kürk Mantolu Madonna (1943)

Öykü:

Değirmen (1935)

Kağrı (1936)

Ses (1937)

Yeni Dünya (1943)

Sırça Köşk (1947)

Şiir (Bütün Şiirleri):

Dağlar ve Rüzgâr (1934)

Tiyatro:

Esirler (1936)

Asfalt Yol

Bir köy öğretmeninın notlarından...

İstasyondan kalkıp vilayet merkezine giden kamyon, iki saat kadar sarstıktan sonra, beni gideceğim köye ayrılan yolun başında bıraktı. İki adım bile atacak halim yoktu. Çantamı yanıma koyarak, kenarlarından otlar fırlayan bir taşın üstüne oturdum. Kafamdaki uğultuyu dinlemeye başladım.

İçi tozla karışık ter kokan kamyon dünyanın bu en bozuk yolunda bizi birbirimize vura vura sersem etmişti. Birdenbire duraklamalar, bir çukura yuvarlanır gibi sarsıntılar, bana nerede olduğumu bile unutturmuş ve beni karanlık bir rüya dünyasına atmıştı. Şimdi oturduğum taşın üzerinde bu rüyadan silkinmeye çalışıyordum.

Gideceğim köyü şoför göstermişti. Burası oturduğum yerden yarım saat kadar uzakta, kül rengi bir kerpiç yığını idi. Bir kenarda ince ince yükselen yine kül rengi birkaç kavak, orada, ufacık da olsa, bir su bulunduğunu anlatıyordu.

Belki bir saat oturduğum yerde kaldıktan sonra yavaşça ve sallanarak doğruldum. Küçük çantamı yerden alıp yürümeye

başladım. Kendim köylü olduğum ve bizim köylülerimizi iyi tanıdığım için içimde yabancı bir yere gidiyorum hissi yoktu. İlk vazifemde muvaffak olacağıma emindim.

Akşam olmaya başlamıştı. Köye yaklaşınca ortalığı büsbütün bir kızılık kapladı. Kırmızı bir deniz gibi parlayıp kımıldayan bu bir karış boyundaki kuru bozkır otlarının üzerinde upuzun gölgem yatıyor ve gölgemin başı, ileride, aralarından yer yer çekirgeler fırlayan bu otların arasında kayboluyordu.

Köyün kenarındaki birkaç evin önüne gelince burnuma yanmakta olan tezek kokusu geldi. Gözümün önünde, sac üzerinde yufka pişirilen bir ocak ve bekleyen yalınayak çocuklar canlandı.

Sokaklarda daha evlerini bulamamış birkaç inek kuyruklarını kalçalarına çarparak yürüyor ve ara sıra böğürüyordu. Bu öyle bir böğürüştü ki, uzun uzun düşündükten sonra söylenen derin manalı bir söze benziyordu.

Gitgide daha kuvvetlenen keskin bir gübre kokusu beni daha çok buraya yaklaştırdı. Köy yaşayan, çalışan bir mahluktur ve bu koku onun ter kokusudur. Dünyada hiçbir koku beni bu kadar saramamış, kafamdan birbiri arkasına bu kadar çok hatıralar yuvarlayıp geçirmemiştir.

Kahvenin önünde birkaç ihtiyardan başka kimse kalmamıştı. Beni görünce yerlerinden kalkmadan baktılar. Yanlarına gidip oturdum; kim olduğumu anlattım. İçlerinden biri muhtarmış. Benden önceki öğretmen gideli altı ayı geçtiğini, o zamandan beri okulun kapalı durduğunu söyledi:

“Daha harmanların hepsi kaldırılmadı. Çocuklar okula falan gelmezler. Beş on gün oturup dinlenirsin!” dedi.

Çocukları toplamak, dersleri yoluna koymak pek güç olmadı. Köylüler kendi dilleriyle konuşanları anlamakta gecikmiyorlar. Şimdilik hiçbir şeyden şikâyetçi değilim. Yalnız bir yol meselesi var ki, bunu kendime iş edindim ve aylardır uğraşıyorum. İlk geldiğim gün kamyonda canımı çıkaran o yol, meğer bütün vilayetin en büyük derdiymiş. Herkes mahsulünü, yolcusunu bunun üzerinden geçirmeye mecbur. Başka yol yok ve buna da yol demek için pek bol keseden atmak lazım. İşin garibi, vilayet merkezini altmış kilometre uzaktaki demiryoluna bağlayan yol da bu!... Herhalde daha mühim işler bunun yapılmasını bu kadar geri bırakmış. Ben, hem bizim köyden, hem de başka köylerden vilayete müracaat ettirdim; yolun yaptırılmasının ne kadar lazım olduğunu dilim döndüğü kadar anlattım. Uzun istidaları hükümet memurları pek okumazlar diye, her fikrimi ayrı bir istidaya yazarak bunları ayrı ayrı köylerden verdim. Böylece hepsi okunmuş olacak. Yolun yapılmasında köylünün nasıl yardımına olacağına dair de birçok fikirler ileri sürdüm.

Geçenlerde şehre gittiğim zaman maarif müdürü bana biraz tuhaf muamele etti. Kızıyor da kızdığını belli etmeyip

alay etmeyi tercih ediyor gibiydi. Neden diye merak ettim. Sonra laf arasında:

“Siz okul dışındaki işlerle de uğraşacak vakit bulabiliyorsunuz galiba, talebeniz pek mi az?” dedi.

“Az değil ama, o da vazifem değil mi?” diye cevap verdim. Alaycı gözlerini üstümde gezdirdi. Bir şey söylemedi. Sonra dışarıda, kahvede arkadaşlardan duydum. Maarif müdürü bana kızgınmış. Ben köylülere Teşkilatı Esasiye Kanunu’nu okumuş, anlatmıştım. Kadastroda işi olan bir köylü bir istida vermiş, bir müddet sonra da cevap istemiş. “Ne cevabı?” denince: “Basbayağı cevap vereceksiniz! Mecbursunuz! Kanun var!” diye dayatmış. Sormuşlar, araştırmışlar, kanunu benden öğrendiğini anlayınca maarif müdürüne şikâyet etmişler.

Hele bu yol işiyle bu kadar uğraştığıma kızanlar pek çok. Bir alakaları olduğundan değil, iş olsun diye kızıyorlar. Benim öğretmen olduğum köyde oldukça zengin bir Rüstem Ağa var. Şehirde arabacı dükkânı işletiyor, yaylıları, kağnı-ları tamir ediyor. Bunun istida veren köylere gidip benim aleyhime sözler söylediğini duydum. Pek şaşmadım. Bütün teşebbüslerden henüz bir şey çıkmadı. Ara sıra bu işin arkasını bırakacak oluyorum. (Çünkü hükümetteki, hele nafia-daki memurlar benimle açıktan açığa alay ediyorlar.) Fakat akşamları köyde, istasyondan dönen arabaların, kağnıların ve zavallı hayvanların halini görünce içim acıyor. Kendi kendime: “Başladığın işi yarıda bırakma iki gözüm, sana yakışmaz!” diyorum.

Ne de uzun muameleleri varmış böyle şeylerin. Vilayet konağında bizim istidaların girip çıkmadığı oda kalmadı. Köylüler bile benim bu gayretime şaşıyorlar. Onlarda da bu işin sonu çıkacağına dair bir ümit yok.

Hâlâ bir şey çıkmadı... Galiba bu yolu yapmayacaklar. Köylü de bana yardım etmiyor. Pek ölü mahluklar... Belki de pek akıllı mahluklar da, boşuna yere uğraşmak istemiyorlar. İçimde hiç şevk kalmadı. İnsana birkaç kelime ile cevap verseler yine neyse, fakat ne evet, ne hayır!... Sanki bu istidaları ses vermez bir derin kuyuya atmışız...

Akşamları köyün yanı başındaki sırta çıkarak uzakta tozlara bulanıp uzanan yolu seyrediyorum. Bazen tozdan bembeyaz olmuş ve üstüne sepetlerle denkler sarılmış bir kamyon görünüyor, bir bataklıkta dizlerini kaldırıp indirerek yürüyen bir insan gibi ileri geri sallanarak, yıkılacak gibi olarak, ağır ağır ilerliyor. Bu o kadar üzücü bir manzara ki, tekniğin en son ifadelerinden biri olan bu makine ile dünyanın bu en iptidai yolunun mücadelesini görmemek için insan gözlerini kapıyor. Bazen koşup yolu avuçlarımla düzeltmek, orada hiç olmazsa beş on metrelik bir yeri bir “yol” haline koyarak kendi hissemeye düşen vazifeyi yapmış olmak istiyorum.

Bizim iş birdenbire canlandı. Geçenlerde şehre büyüklerimizden biri gelmiş. Otomobili ne kadar rahat da olsa bu yol yine kendini hissettirmiş olacak ki, bir laf arasında valiye

bundan bahsetmiş, vali de hemen atılarak: “İlk düşündüğümüz şeylerden biri de budur, hemen bu sene yaptırmak istiyoruz, projeleri hazırlanıyor. Hatta asfalt yaptırmayı bile düşünüyoruz... Acaba bu yol asfalt olsa şehrimizi sık sık şereflendirir misiniz?” demiş.

O büyük zat da:

“Gelirim tabii...” diye cevap vermiş.

Bunun üzerine asfalt meselesi aldı yürüdü. Ben meğer uykudaymışım, vali projelerden bahsediyor... Demek zannettiğim kadar bu işe lakayt değillermiş, yalnız gürültüsüz, şatafatsız bir şekilde halka hizmet etmeyi daha uygun buluyorlarmış.

Fakat bu sessizliğin aksine olarak bu sefer de iş pek yaygaraya verildi. Vilayetin, yemek listesi büyüklüğünde haf-talık gazetesinin yarısını asfalt şose havadisleri dolduruyor. Köyde de itibarım artar gibi oldu. Bizim köylülerin insana muamele edişleri zaten barometre gibi.

Bence bu yolu asfalt yapmaya şimdilik hiç lüzum yoktu. Uç dört misli fazla masraf edileceğine, bu para daha lüzumlu yerlere harcanabilir ve buraya, kendimize göre bir yol, temiz bir şose yeterdi. Fakat belki başka bir düşündükleri var. Belki her şeyin son derece mükemmel olmasını istiyorlar. Bu kadar büyük işlere aklım ermez. Bir yol olsun da, paramız varsa isterse halı da döşetilsin...

Vali Ankara'ya gitmiş. Tetkikat yapan mühendisler yolun yarım milyona çıkacağını söylemişler, halbuki vilayet bütçesi 350 bin lira... Bu parayı bulmak için bankalara müracaat edilmiş, onlar da Maliye Vekâleti'nin kefaleti olmadan para

vermemişler, Maliye Vekâleti de Meclis'ten izin almadan kefil olamazmış, hülasa karışık işler vessalam. Vali bütün bunları yoluna koymak için gitmiş... Adamcağız bu yol meselesini kendine iş edindi. Meclisi Umumi'den tahsisat almak için bir nutuk vermiş, vilayet gazetesinde okudum. Bir belagat numunesi. Kendisini bu yol işine dört elle sarılmaya sevk eden, o büyük zatın işareti olduğunu söylüyor ve onun yol yapıldıktan sonra daima geleceğini vaat ettiğini hatırlatıyor. Hakikaten büyüklerimiz her şeyi görüyorlar ve bir işaretle riyle uyuyanları uyandırıyorlar. Yalnız vali bu yol için halkın da birçok müracaatları olduğundan hiç bahsetmiyor, yolun köylüye ne kadar faydası olacağını da söylemiyor. Belki bunlar herkesin bildiği şeyler de onun için. Her ne ise, bu yol işinde bir damlacık tesirim olduysa ne mutlu bana...

Yolun yapılmasına başlandı bile. Bankalardan borç alınmış, bilmem kaç senede ödenecekmiş. Borç taksitlerine karşılık olmak üzere hastane tahsisatından biraz kırpılmış ve önümüzdeki sene maarif kadrosu biraz kısılacakmış. İşin buraya varacağını hiç düşünmemiştim. Fakat daha ortada bir şey yok. Vakitsiz telaş etmeyelim. Para bulmak isteyince maarıften önce akla gelecek çok şeyler var. Mesela vali çok alakadar olduğu bu yol meselesi için şimdilik vali konağı yaptırmaktan vazgeçebilir...

Yol ilerliyor, bizim köye ayrılan köşede de hararetli çalışmalar var. Silindirler gelip gidiyor ve alacalı bulacalı bir sürü

köylü amele karıncalar gibi çalışıyor. Bu çalışma akşam geç vakte kadar sürüyor, sonra kenardaki çadırlara çekilip yatıyorlar. Amelenin çoğu açıkta yatıyor. Müteahhit çadır yetiştirememiş. Şafakla beraber tekrar faaliyet başlıyor. Bizim köyden de amele yazılanlar var. Beş on kuruş kazanıp vergi borcunu ödeyecekler. Bunlar geceleri köye dönüyorlar; ama pek bitkin bir halde. Müteahhidin başlarına diktiği memur ekmek yemek için bile on dakika zor izin veriyormuş.

Bizim köylü önceleri pek lakayttı, fakat taş döşenip asfalt işi başlayınca hepsini bir merak sardı. Kocaman kazanlarda kaynatılıp sonra yerlere dökülen bu kara şeyin üzerinde yürünebileceğini, hele kamyonların ve arabaların geçeceğini pek kabul edemiyorlar. Tarlaları bu tarafta olanlar akşamları dönerken yolun kenarındaki hendeğe çömelip sigaralarını tütürerek silindir in ileri geri gidişine bakıyorlar ve tanıdıkları amelelerle aldıkları yevmiyeler hakkında konuşuyorlar.

Yol bitti. Birkaç gün sonra açılış töreni olacak. Köyün yanındaki tepeye çıkıp bakınca, uzakta kara bir yılan gibi parlıyor. İki tarafına ağaç da dikeceklermiş. Enfes bir şey doğrusu. Bütün vilayet halkının buradan nasıl akın akın geçeceğini, nasıl kolaylıkla, kayar gibi istasyona varacağını düşündükçe içimde bir şey hopluyor. Yolun sağlamlığı hakkında dedikodular var... Müteahhit adamakıllı vurdu diyorlar. Fakat

herhalde dedikodudan ibaret. Bu dehşetli güzel manzaranın karşısında insana nasıl fena düşünceler gelebilir, şaşıyorum.

Bugün ömrümün en mesut günü idi. Şehrin kenarında taklar kurulmuştu, bütün memurlar resmi elbiselerini giyip gelmişler. Hususi muhasebe müdürü bile, bej pardösüsünün üstüne silindir şapkayı oturtmuş, “1,55” boyu ile ön tarafta yer almış. Ben de bir kat elbisemi silip ütüledim ve öyle geldim. Maarif müdürü ters ters bakıyor ama, ne derse desin, bir gün köyden ayrılmakla kıyamet kopmaz ya... Bu yol bir parça benim eserim demektir... Halk ve köylü uzaktan seyrediyorlardı, yanlarına gittim, konuştum, sevincimden herkesi kucaklayacağım geliyor. Yerime döndükten sonra aklıma geldi, köylülere, yakına gelmeleri için işaret ettim. Bu yol herkesten evvel onların demektir. Birkaç tanesi ilerleyecek oldu, jandarmalar bırakmadı, ben de sesimi çıkarmadım ama neşemin yarısı kaçtı.

Vali uzunca bir nutuk verdi, sesi pek gür olmadığı için iyi işitemedim, yalnız kulağıma: “Cumhuriyet, bayındırlık... Rehberlerimiz... Her şey halk için...” sözleri geldi. Birkaç kişi daha, kısa sözler söylediler. Kurdele kesildi, önde valininki olmak üzere, bir otomobil kafilesi hızla ileri atıldı. Arkasından memurlar beş on adım yürüdüler, herkes ayağını asfalta alıştıtır gibiydi. Köylüler belki acemiliklerinden, belki de bir şey söylerler diye çekindikleri için, asfalta basmaya cesaret

edemeyerek yolun iki kenarındaki toprak kısımda yürüyorlar ve büyük gözlerle ortaya, üzerinde taze otomobil lastiği izleri ıslak ıslak parlayan asfalta bakıyorlardı.

Her şeye rağmen köye muzaffer bir kumandan gibi döndüm.

Yolun açılışının onuncu günü nafianın fen memurları vilayete bir rapor vermişler. Kağnıların ve öküz arabalarının, hatta diğer arabaların da asfaltı şiddetle tahrip ettiğini bildirmişler. Bunda yolun pek sağlam olmamasının de tesiri olacağını hiç ağızlarına almamışlar, halbuki yalnız kağnıların değil, biraz yüklüce kamyonların geçtiği yerlerde bile çukurlar kalıyor ve yer yer bozukluklar görülüyordu.

Vilayetçe telaşa düşmüşler. Daha parası ödenmeyen yolun, o büyük zat şehri bir kere bile şereflelendirmeden on beş gün içinde eski haline dönmesi tehlikesi karşısında hemen toplanmışlar ve lastik tekerlekli olmayan nakil vasıtalarının asfalt yoldan geçmelerini men etmeye karar vermişler.

Köyde bu havadise kimse inanmak istemedi, fakat birkaç köylü jandarmalar tarafından durdurulup kağnılarını yoldan çıkarmaya, çamurlu tarlalardan geri dönmeye mecbur edilince, herkes işin ciddi olduğunu anladı.

Bu yasak pek ağırdı. Yol iki dağ arasındaki bir boğazdan geçtiği için, şimdi istasyona gitmek isteyenler bu dağı dolaşacaklar ve tam altı saat ziyan edeceklerdi. Bir yere toplanıp bir çare düşündüler, fakat ne jandarmalara karşı koymaya, ne de kağnılara lastik tekerlek taktırmaya, şimdilik imkân yoktu.